

บทที่ 1

ความหมายและความสำคัญของห้องสมุดประชาชน

เค้าโครงเรื่อง

1. ความหมายของห้องสมุดประชาชน
2. ความสำคัญของห้องสมุดประชาชน
3. บทบาทและหน้าที่ของห้องสมุดประชาชน
4. วัตถุประสงค์ของห้องสมุดประชาชน

สาระสำคัญ

1. ห้องสมุดประชาชน หมายถึง แหล่งสารสนเทศที่จัดตั้งขึ้น เพื่อให้บริการสารสนเทศแก่ชุมชนโดยไม่จำกัดเพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา และระดับการศึกษาของผู้ใช้บริการ และให้บริการโดยไม่หวังผลกำไร
2. ห้องสมุดประชาชนมีความสำคัญในการช่วยพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และสร้างสรรค์การศึกษาต่อเนื่องของชุมชน
3. บทบาทหน้าที่สำคัญของห้องสมุดประชาชนคือการส่งเสริมให้ชุมชนหรือสังคมได้รับความรู้ สามารถเข้าใช้บริการสารสนเทศได้สะดวก เพราะมีการจัดระบบสารสนเทศ และมีการสร้างเครือข่ายเพื่อใช้สารสนเทศร่วมกัน เพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต
5. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งห้องสมุดประชาชนเพื่อสนับสนุนทางการศึกษา ความรู้ วัฒนธรรม และส่งเสริมให้มีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของห้องสมุดประชาชน
2. ได้ทราบความสำคัญ บทบาทและหน้าที่ของห้องสมุดประชาชน
3. สามารถกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนได้

ความหมายของห้องสมุดประชาชน

ห้องสมุดประชาชน หมายถึง ห้องสมุดที่ให้บริการแก่ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนหรือเขตใดเขตหนึ่ง และประชาชนได้ให้เงินสนับสนุนในการดำเนินงานห้องสมุด (Good. 1973 : 339)

ห้องสมุดประชาชน หมายถึง ห้องสมุดที่รัฐบาลเป็นคนจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานจากเงินภาษีบำรุงท้องถิ่นหรือจากการบริจาคของประชาชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้เข้าใช้บริการ ให้บริการโดยไม่คิดค่าบริการและไม่จำกัดสถานะของผู้ใช้บริการ เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่านหนังสือแก่เด็ก เพื่อความเจริญของงานทางสติปัญญา และมีหน้าที่ให้การศึกษาผู้ใหญ่ในชุมชน (Harrod. 1977 : 673)

ห้องสมุดประชาชน หมายถึง หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการสารสนเทศ ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน โดยไม่ต้องเสียค่าบริการ เพราะถือว่าส่วนใหญ่แล้วเป็นหน่วยงานของรัฐบาลที่ดำเนินการจากเงินภาษีอากรของราษฎร จัดบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนแต่ละแห่ง ช่วยยกระดับสติปัญญา และพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม ห้องสมุดประชาชนจะต้องให้บริการประชาชนโดยไม่จำกัดเพศ วัย ระดับความรู้ เชื้อชาติ ศาสนา (Usherwood. 1989 : 7-16)

สำหรับความหมายของห้องสมุดประชาชนในทัศนะของนักวิชาการทางด้านบรรณารักษศาสตร์ของไทย ได้กล่าวไว้ดังนี้

สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ (2521 : 38) ห้องสมุดประชาชน หมายถึง ห้องสมุดที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยยกระดับชีวิตและสติปัญญา มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยการจัดบริการหนังสือและทรัพยากรสารสนเทศอื่นๆ แก่ประชาชน โดยไม่จำกัดเพศ วัย ระดับความรู้ เชื้อชาติ และศาสนาของผู้ใช้บริการ

ศุภัทธา ฉัตรเงิน (2520 : 4-5) ห้องสมุดประชาชน หมายถึง ห้องสมุดที่เปิดให้บริการแก่ผู้ใช้ในชุมชนอย่างเสรี โดยไม่จำกัดเพศ วัย วุฒิ ถึงแม้ว่าห้องสมุดแห่งนั้น จะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลหรือได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลหรือไม่ก็ตาม

สมาน ลอยฟ้า (2525 : 44) ห้องสมุดประชาชน (public library) หมายถึง ห้องสมุดที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนในชุมชน เพื่อเปิดโอกาสในการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นศูนย์รวมข่าวสารความรู้ที่ทันสมัยและให้ความรู้ในการประกอบอาชีพแก่ประชาชน โดยรัฐบาลของประเทศจัดตั้งขึ้นโดยมิได้หวังผลตอบแทน เพราะถือว่าประชาชนได้เสียภาษีให้แก่ประเทศอยู่แล้ว

จุมพจน์ วณิชกุล (2526 : 15) ห้องสมุดประชาชน หมายถึง ห้องสมุดที่ได้จัดตั้งขึ้นจากเงินภาษีของประชาชนที่เสียให้แก่รัฐบาล ประชาชนสามารถเข้าใช้บริการโดยไม่จำกัดเพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา ความคิดทางการเมือง และระดับความรู้ ห้องสมุดบางแห่งที่ไม่ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐบาล แต่ให้บริการแก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่าถือว่าเป็นห้องสมุดประชาชนด้วย

สุพรรณิ วราทร (2528 : 1) ห้องสมุดประชาชน หมายถึง ห้องสมุดที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย ดำเนินงานด้วยงบประมาณของรัฐหรือท้องถิ่น เพื่อให้บริการวัสดุการอ่าน จัดบริการและกิจกรรมอื่นๆ ตามวัตถุประสงค์ของห้องสมุด แก่ประชาชนทุกคนในชุมชน โดยไม่มีข้อจำกัด โดยยึดหลักการสนองความต้องการของผู้ใช้และสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและชุมชน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2531 : 401) ห้องสมุดประชาชน หมายถึง ห้องสมุดที่จัดตั้งขึ้น โดยเงินภาษีของประชาชนเพื่อให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งมีหนังสือและวัสดุการอ่านทุกประเภท เปิดให้ประชาชนทุกเพศ วัย เชื้อชาติ และระดับความรู้เข้าใช้ โดยไม่เสียค่าบริการ

สรุปได้ว่า ห้องสมุดประชาชน หมายถึง แหล่งสารสนเทศที่จัดตั้งขึ้น เพื่อให้บริการสารสนเทศแก่ชุมชน โดยไม่จำกัดเพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา และระดับการศึกษา

ของผู้ใช้บริการ โดยไม่หวังผลตอบแทน เพราะถือว่าห้องสมุดประชาชนเกิดขึ้นจากการให้การสนับสนุนของประชาชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการบริจาคทรัพย์สินส่วนตัว เสียภาษีให้แก่รัฐบาล หรือการสนับสนุนกิจกรรมแก่องค์กรที่ห้องสมุดสังกัด เพราะห้องสมุดประชาชนมีทั้งสังกัดภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจ เอกชน สมาคม และองค์กรระหว่างประเทศ ซึ่งทุกประเภทล้วนแต่เป็นแหล่งสารสนเทศเพื่อการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

ความสำคัญของห้องสมุดประชาชน

ในสังคมทุกคนจะต้องศึกษาหาความรู้ตลอดเวลา ทั้งในระบบและนอกระบบ โรงเรียน การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นการศึกษาที่ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ข้อบังคับของแต่ละระดับการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นวิทยุฉวี หรือคุณวุฒิของผู้ที่จะเข้าเรียน ส่วนการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น เป็นการจัดการศึกษาเพื่อบุคคลที่ไม่มีโอกาสเข้าศึกษาในระบบโรงเรียน เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องอายุ สติปัญญา เศรษฐกิจ การคมนาคม หรืออุปสรรคอื่นๆ เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะศึกษาต่อเพื่อพัฒนาตนเองทั้งในด้านสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคมอย่างสมดุล และสามารถสร้างเสริมความก้าวหน้าให้แก่ตนเองและประเทศชาติ ซึ่งเป็นระบบให้บุคคลได้ศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2536 : 11)

ห้องสมุดประชาชนมีฐานะเป็นสถาบันหนึ่งของสังคม เป็นแหล่งรวบรวม จัดการสารสนเทศ แหล่งรวมวัฒนธรรมที่บันทึกความรู้ความคิด จินตนาการของสังคม โดยจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศทุกด้าน รวบรวมให้เป็นระบบ โดยให้ประชาชนได้รับสารสนเทศให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม

นอกจากนี้ห้องสมุดประชาชนซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งของชุมชนจะต้องทำหน้าที่แสดงให้เห็นประชาชนได้ทราบว่ามีสารสนเทศที่จัดเก็บไว้และสามารถที่จะค้นคืนได้ โดยการจัดห้องสมุดประชาชนและจัดบริการสารสนเทศให้ผู้ใช้ได้รับความสะดวกในการใช้

บริการ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งไม่ว่าห้องสมุดประชาชนจะเป็นห้องสมุดระดับใด มีขนาดและความซับซ้อนแตกต่างกัน แต่มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ดังนี้ (Wheeler. 1981 : 4)

1. ทรัพยากรสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งตีพิมพ์และสิ่งไม่ตีพิมพ์ (printed and nonprinted materials)
2. สถานที่สำหรับจัดแสดงและจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ สำหรับให้ผู้ใช้เข้าไปใช้บริการสารสนเทศ
3. บุคลากร ที่จะต้องปฏิบัติงานในห้องสมุด ไม่ว่าจะเป็นการเลือก การจัดระบบ และการดูแลทรัพยากรสารสนเทศ รวมทั้งการบริหารและดูแลการใช้สารสนเทศ ช่วยให้ผู้ได้มีโอกาสใช้ทรัพยากรสารสนเทศ

ห้องสมุดประชาชนมีความสำคัญในฐานะเป็นสถาบันการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อส่งเสริมความรู้แก่ประชาชน ยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ (อรพินธุ์ พูนนารถ. 2534 : 2-4)

1. ช่วยพัฒนาสังคม มาตรฐานในการวัดคุณภาพของประชาชนและคุณภาพของสังคมประการหนึ่งคือ ความรู้ของประชาชน ซึ่งถ้าประชาชนมีความรู้แล้ว การพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ จะสะดวกยิ่งขึ้น
2. ช่วยพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ห้องสมุดประชาชนเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาการประกอบอาชีพของประชาชน เพราะถือว่าเป็นแหล่งสารสนเทศที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนค่อนข้างมาก จึงมีความสะดวกที่ชุมชนจะได้เข้าไปใช้บริการ รวมทั้งเป็นแหล่งประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐและประชาชนในทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศชาติ
3. ช่วยพัฒนาการเมือง ห้องสมุดทุกประเภทถือว่าเป็นแหล่งปลูกฝังแนวคิดทางด้านประชาธิปไตยให้แก่ชนในชาติ เพราะกิจกรรมต่างๆ ของห้องสมุดล้วนแต่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้บริการได้เข้าใจในสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง ไม่ว่าจะเป็น

เป็นหน้าที่ในการเสียดายเพื่อบำรุงท้องถิ่น และสิทธิในการใช้บริการสาธารณสุขโลก และบริการของรัฐที่ได้จัดให้บริการ ที่สำคัญสำหรับห้องสมุดประชาชนคือการรวบรวม สารสนเทศเกี่ยวกับระบบการปกครอง และแนวนโยบายการปกครองของรัฐให้ ประชาชนในท้องถิ่นได้รับทราบ

4. ช่วยพัฒนาวัฒนธรรม ห้องสมุดประชาชนเป็นแหล่งรวบรวมทรัพย์สินทาง ปัญญาของมนุษย์ โดยเฉพาะข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น จะมี การเก็บรวบรวมไว้ในห้องสมุดประชาชน ให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าใช้บริการ และ มองเห็นคุณค่าวัฒนธรรมที่ดีงามของประเทศ นอกจากนี้สารสนเทศที่เก็บรวบรวมไว้ ในห้องสมุดล้วนแต่สร้างสรรค์และยกระดับสติปัญญาของผู้อ่าน ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลทาง ด้านศาสนาที่ช่วยจรรโลงใจของผู้อ่านให้มองเห็นทางสว่างในการแก้ปัญหาและดำรง ชีวิตอยู่ในกรอบที่ดีงามของสังคม หรือหนังสือประวัติบุคคลสำคัญที่ควรเอาเป็นเยี่ยง อย่าง

5. สร้างสรรค์การศึกษาต่อเนื่องของชุมชน เป็นที่ทราบกันดีว่าการศึกษาไม่มีที่ สิ้นสุดถึงแม้ว่าผู้เรียนจะได้ออกจากระบบโรงเรียนแล้วก็ตาม แต่ประชาชนก็สามารถที่ ศึกษาเรียนรู้ได้เองตลอดชีวิต ซึ่งการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับว่าแหล่งสารสนเทศเอื้ออำนวยมาก น้อยเพียงไร ห้องสมุดประชาชนเป็นแหล่งที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดสำหรับการ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

บทบาทและหน้าที่ของห้องสมุดประชาชน

ห้องสมุดประชาชนเป็นองค์กร ที่มีบทบาทในการดูแลความเป็นอยู่ของ ประชาชนเช่นเดียวกันกับหน่วยงานอื่นๆ ในสังคม โดยให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านต่างๆ เช่น การศึกษา เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม วิทยา ศาสตร์และวัฒนธรรม และส่งเสริมแนวความคิดทางด้านประชาธิปไตย เพื่อความเท่า เทียมกันของพลเมืองในสังคม นั่นคือห้องสมุดจะต้องเป็นศูนย์รวมสารสนเทศ การ

